

УДК 81'243:17.023.36

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-13-16

БІДА Олена Анатоліївна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти,

Закарпатського угорського інституту

ім. Ференца Ракоці II

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>

e-mail: tetyanna@ukr.net

РОЖАК Наталія Володимирівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Львівського національного університету

імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6872-2531>

e-mail: sulymn@ukr.net

ПОДУФАЛОВА Катерина Юріївна –

доктор філософії, викладач англійської мови Комунального закладу «Балтський педагогічний фаховий коледж»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5254-6302>

e-mail: ekaterina_podufalova@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

У статті висвітлюються проблеми викладання іноземної мови в сучасному освітньому просторі. Навчання іноземної мови є одним із основних елементів системи професійної підготовки фахівців на всіх рівнях професійної освіти. Без знання іноземної мови у світі не обійтися жодній людині. Його головне завдання – підготувати майбутнього фахівця до міжкультурного спілкування, що забезпечує здатність породжувати та адекватно інтерпретувати інформацію іноземною мовою у процесі здійснення професійної діяльності, встановлювати та підтримувати комунікативний контакт із представниками іншомовної культурної спільноти, враховуючи їх особливості мови. Вивчення іноземних мов суттєво розширює можливості фахівця, підвищує його кругозір та громадську значимість. У сучасному світі вимоги до майбутнього фахівця вимагають і нових підходів до його підготовки. Володіння іноземною мовою, а краще кількома мовами є необхідною умовою прийняття на роботу. У статті визначено компетенції вивчення іноземних мов. Вивчення іноземної мови у закладі вищої освіти розглядається як обов'язковий компонент професійної підготовки спеціаліста з вищою освітою. Сучасна концепція мовної освіти в неможливому вузі передбачає створення такої системи підготовки фахівця, яка дозволить йому легко адаптуватися до умов професійної діяльності, що динамічно змінюються, тобто. орієнтована на професійно-орієнтоване навчання іноземної мови. Знання іноземної мови забезпечує підвищення рівня професійної компетенції фахівця. Проблема навчання фахової іноземної мови є однією з найактуальніших, зокрема для студентів немовних спеціальностей, оскільки перед такими студентами постає проблема оволодіння як іншомовною комунікативною компетенцією, так і фаховою компетенцією з певної спеціальності.

Ключові слова: іноземна мова, освіта, заклади вищої освіти, студент, викладач.

BIDA Olena Anatoliivna –

doctor of pedagogical sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Psychology, Teacher, Kindergarten Pedagogy, Educational and Institutional Management, Transcarpathian Hungarian Institute Ferenc Rakoczi II

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>

e-mail: tetyanna@ukr.net

ROZHAK Nataliya Volodymyrivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6872-2531>

e-mail: sulymn@ukr.net

PODUFALOVA Kateryna Uriivna –

PhD, teacher of English at Municipal establishment "Balta pedagogical professional college"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5254-6302>e-mail: ekaterina_podufalova@ukr.net**PROBLEMS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE**

The article highlights the problems of teaching a foreign language in the modern educational space. Learning a foreign language is one of the main elements of the system of professional training of specialists at all levels of professional education. No person in the world can do without knowledge of a foreign language. Its main task is to prepare the future specialist for intercultural communication, which provides the ability to generate and adequately interpret information in a foreign language in the process of professional activity, to establish and maintain communicative contact with representatives of a foreign-speaking cultural community, taking into account their language characteristics. Studying foreign languages significantly expands a specialist's capabilities, increases his horizons and social significance. In the modern world, the requirements for the future specialist require new approaches to his training. Knowledge of a foreign language, or preferably several languages, is a necessary condition for employment. The article defines the competences of learning foreign languages. Studying a foreign language at a higher education institution is considered a mandatory component of the professional training of a specialist with a higher education. The modern concept of language education in a non-language higher education institution provides for the creation of such a system of training a specialist that will allow him to easily adapt to the dynamically changing conditions of professional activity, i.e. focused on professionally oriented foreign language learning. Knowledge of a foreign language ensures an increase in the level of a specialist's professional competence. The problem of learning a professional foreign language is one of the most urgent, in particular for students of non-linguistic specialties, because such students face the problem of mastering both foreign language communicative competence and professional competence in a certain specialty.

Key words: foreign language, education, institutions of higher education, student, teacher.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні умови життя, нові прийоми прийняття на роботу вимагають пошуку нових підходів до підготовки майбутнього фахівця. Володіння іноземною мовою стає необхідною якістю особистості. Науково-технічна революція, що спричинила за собою інформаційний вибух, зумовила залучення зростаючої кількості фахівців у безпосереднє здійснення міжнародних науково-технічних зв'язків та розширення культурних та ділових контактів. Нормальне функціонування системи міжнародної інформації неминує без фахівців, які реально володіють іноземними мовами, здатних швидко отримувати інформацію з іноземних джерел без перекладача, викладати її рідною мовою та використовувати в науковій роботі. Всім відомо, що поширення та вивчення іноземних мов є однією з найважливіших умов людського прогресу. Мови потрібні для того, щоб отримувати знання та вміння використовувати їх у професійному спілкуванні.

В даний час підготовка конкурентоспроможного фахівця, який володіє системним аналізом, здатного орієнтуватися в стрімкому потоці наукової та технічної інформації, є першочерговим завданням вищої професійної освіти, яку поставили відносини ринкової економіки, що стрімко розвивається. Конкурентоспроможність сучасного фахівця визначається не лише його високою кваліфікацією у професійній сфері, а й готовністю вирішувати професійні завдання в умовах іншомовної комунікації [2].

Наявність лінгвістичних знань дає можливість випускнику вищої школи бути в курсі всього нового, що видається в його професійній галузі, озброює його досягненнями світової науки, сприяє використанню їх у своїй практиці. Розвиток міжнародних зв'язків, взаємопроникнення культур, а також науково-технічне співробітництво диктують необхідність звернутися до проблеми формування комунікативних умінь учнів. На

сучасному етапі міжкультурний, науковий обмін та професійна взаємодія здатні здійснювати лише фахівці, залучені до іншомовних культур. Формування комунікативної компетенції відбувається за допомогою вивчення іноземних мов у ході ознайомлення з національними особливостями, історією, соціальними нормами поведінки прийнятими в країнах мови, що вивчається, а також природою міжкультурних конфліктів і способами їх вирішення [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми викладання іноземної мови за професійним спрямуванням вивчали такі автори, як П. Бех, Н. Бібік, І. Бім, О. Биконя, В. Борщовецька, Н. Гальскова, С. Гончаренко, Г. Гринюк, І. Зимня, С. Кожушко, С. Ніколаєва, О. Поляков тощо.

Мета статті. Розкрити проблеми викладання іноземної мови в сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль іноземних мов як засобів міжнародної комунікації лише зростатиме, стаючи основним засобом спілкування. Провідними сферами спілкування у професійній діяльності випускників ЗВО є: бесіда з використанням спеціальних технічних термінів; діловодство та ділове листування; складання та переклад технічної документації з описом функціонування та технічного обслуговування різних пристроїв; бесіда з використанням ділової лексики та бесіда на загальні теми; складання факсів та телексів; участь у семінарах, конференціях та презентаціях.

Основною метою навчання у ЗВО є підготовка студента до майбутньої професійної діяльності. Внаслідок цього освіта обов'язково має бути загальною, охоплювати багато галузей знань. Для того щоб визначитися з професійною діяльністю, випускнику ЗВО можуть знадобитися багато років, багато хто за час трудової діяльності неодноразово змінює спеціальність. Тому, що більше знань у різних галузях отримує студент, то легше йому пристосуватися до існуючим соціальним умовам. Відповідно вивчення іноземних мов розширює

можливості студента, підвищує його суспільну значимість [5].

Знання іноземної мови – запорука успішної майбутньої кар'єри фахівців у багатьох галузях науки та техніки. Тому підготовка висококваліфікованих фахівців, які прагнуть постійного професійного зростання і володіють іноземними мовами, є першорядним завданням ЗВО. Внаслідок цього освіта в ЗВО має бути загальною і охоплювати багато галузей знань, включаючи вивчення іноземних мов. Випускнику можуть знадобитися роки, щоб визначитися з сферою професійної діяльності, що його цікавить.

Багато людей неодноразово змінювали спеціальність за час своєї трудової діяльності. Отже, чим більше знань у різних галузях отримує студент, тим легше йому буде пристосуватися до існуючих соціальних умов [4].

Передовим прийомом навчання англійської мови є реальне використання мережі Інтернет як інформаційної бази. Інтернет є джерелом сучасних автентичних матеріалів, навчальних сайтів, методу проєктів. У зв'язку з цим, відбувається видозміна традиційних форм навчання. Великою перевагою інтерактивних комунікативних технологій під час професійно-орієнтованого навчання англійської мови є можливість отримання необхідної інформації протягом декількох годин. Позитивним слід вважати також те, що глобальна мережа дає можливість освітньому середовищу забезпечити постійний режим доступу до інформації як з боку викладача, так і з боку студента, що відповідає неперервності освітнього процесу. Більшість професійно орієнтованих текстів беруться з Інтернету, що дає змогу швидко опанувати живу лексику й покращити комунікативні навички. Однією з переваг нових технологій, зокрема мережевих комп'ютерів, є доступ до судових процедур у реальних умовах [3].

Визначено такі компетенції щодо вивчення іноземної мови:

1. Інтелектуальні компетенції:

- здатність аналізувати наукові та соціальні проблеми;
- вміння користуватися основними положеннями та методами гуманітарних та соціально-економічних наук при вирішенні професійних та суспільних завдань;
- володіти основними лексико-граматичними структурами іноземної мови, характерною для наукового мовлення;
- використовувати професійну термінологію у документах, доповідях та презентаціях;
- вміння моделювати різні ситуації та використовувати їх у професійному спілкуванні;
- вміння генерувати нові ідеї та вирішувати творчі завдання;
- застосовувати методи та засоби пізнання, навчання та самоконтролю для інтелектуального розвитку;
- підвищувати свій професійний та культурний рівень.

2. Особистісні компетенції:

- усвідомлення місця та ролі науки та техніки в історії людства;
- дбайливе та шанобливе ставлення до історичної спадщини, культурних та релігійних традицій;
- вміння працювати з науково-технічною літературою іноземною мовою;
- володіння комунікативними навичками іноземною мовою;
- розуміння іншомовної мови професійного характеру;
- вміння ясно і аргументовано викладати свої думки та будувати свою мову, висловлюючи власну думку та з'ясовуючи думку співрозмовника [6].

У суспільстві відзначається актуалізація іноземної мови як інструменту міжкультурного діалогу. В умовах особлива роль відводиться підготовці вчителів іноземної мови, перед якими ставляться нові завдання: викладати іноземну мову комплексно, у єдності теорії та практики функціонування мови, з урахуванням можливостей міжкультурної комунікації. Фахівці іноземної мови повинні володіти новими педагогічними та інформаційними технологіями, що забезпечують формування в студентів функціональної соціокультурної освіченості з акцентом на їхню власну культурну ідентичність, мовну активність та готовність до ефективного міжкультурного діалогу. Актуалізується формування готовності вчителя виступати в ролі «медіатора культур – спеціаліста з міжкультурної комунікації», посередника між культурами, що володіє певним набором особистісних якостей, глибоких знань у галузі культури своєї країни та мови, здатної до здійснення підготовки до міжкультурного взаєморозуміння та взаємодії. Ці завдання визначають потребу розширення та поглиблення соціокультурного компонента професійної підготовки майбутніх фахівців. В силу цього виникає необхідність виявлення педагогічних умов ефективної підготовки фахівців іноземної мови не тільки до викладання мови, а й до формування сучасної культурної людини, яка знає досягнення та цінності вітчизняної культури та вміє жити у складних відносинах міжкультурного діалогу [4].

Модернізація системи вищої освіти ставить перед мовними факультетами педагогічних ЗВО завдання підготовки фахівців з викладання мов та культур. Проте на практиці вказівки на необхідність підвищення уваги до соціокультурного аспекту професійної підготовки фахівця іноземної мови залишаються найчастіше декларативними побажаннями. Дидактична та технологічна сторони процесу навчання майбутніх фахівців як посередників між культурами розроблено ще недостатньо. Сучасний стан теорії та методики підготовки фахівців з іноземної мови як провідників гуманістичних принципів міжкультурної толерантності та носіїв передових ідей культурного прогресу потребує суттєвого оновлення [7].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Вивчення іноземної мови – це

процес, що постійно розвивається. Студент використовує свої знання для отримання нової інформації, і лише поповнюючи їх, він може досягти бажаного результату. Вивчення мови – це активний процес. Це означає, що головне не в тому, щоб мати певні знання, щоб зрозуміти мову, а в тому, щоб вміти відтворити її та застосувати у потрібній ситуації. Фахівець може знати свою спеціальність дуже добре, тоді як лінгвістичні знання можуть бути недостатніми. Викладачеві англійської мови слід будувати навчання з урахуванням вищезазначеного. Створення позитивних емоцій є невід'ємною необхідністю у процесі навчання мови.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Альошина О.М. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у ВНЗ. *Вестник НТУ "ХПИ": Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2012. 30. С. 242–247.
2. Гришкова, Р.О. Міжпредметна координація у навчанні професійно спрямованої англійської мови та фахових дисциплін. *Наук. пр. Миколаївського держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили*. 2007. 71 (58). С. 149–154.
3. Живіцька І. Підготовка фахівців системи професійної юридичної освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. 4 (69). С. 138–144
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Лебедева М.О. Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам юридичного факультету. *Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі: Матеріали конференції*. Київ, НТУУ "КПІ", 2013. С. 204–213.
6. Мет'олькіна О. М. Особистісно-діяльнісний розвиток студента-митника в курсі навчальної дисципліни «Іноземна мова». *Викладання мов у ВНЗ освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки* : зб. наук. праць ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. С. 110–116.
7. Тарнопольський О.Б. Аспектний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовних ВНЗ. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. 2011. 18. С. 231–239.

REFERENCE

1. Al'oshyna, O.M. (2012). Suchasni metody ta tekhnolohiyi vykladannya inozemnykh mov u VNZ [Modern methods and technologies of teaching foreign languages in universities]. *Vestnyk NTU "KHPY": Problemy ta perspektyvy formuvannya natsional'noyi humanitarno-tekhnichnoyi elity*. 30. S. 242–247. [in Ukrainian]
2. Hryshkova, R.O. (2007). Mizhpredmetna koordynatsiya u navchanni profesiyno spryamovanoi anhliys'koyi movy ta fakhovykh dystsyplin [Interdisciplinary coordination in the teaching of professionally oriented English language and professional disciplines]. *Nauk. pr. Mykolayivs'koho derzh. humanitarnoho un-tu im. Petra Mohyly. Mykolayiv: MDHU im. Petra Mohyly*. 71 (58). S. 149–154. [in Ukrainian]
3. Zhyvits'ka, I. (2019). Pidhotovka fakhivtsiv systemy profesiyanoi yurydychnoyi osvity v zakladakh vyshchoyi osvity zi spetsyfychnymy umovamy navchannya [Training of specialists of the system of professional legal education in

institutions of higher education with specific conditions of study]. *Pravovyy chasopys Donbasu*. 4 (69). S. 138–144. [in Ukrainian]

4. Zahal'noyevropeys'ki Rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsynuyvannya [All-European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation]/ nauk. red. ukrayins'koho vydannya S.YU. Nikolayeva. K.: Lenvit, 2003. 273 s. [in Ukrainian]

5. Lyebyedyeva, M.O. (2013). Osoblyvosti vykladannya anhliys'koyi movy profesiynoho spryamuvannya studentam yurydychnoho fakul'tetu [Peculiarities of teaching professional English to law students]. *Suchasni metody vykladannya inozemnoyi movy profesiynoho spryamuvannya u vyshchiiy shkoli: Materialy konferentsiyi*. Kyviv, NTUU "KPI". S. 204–213. [in Ukrainian]

6. Met'olkina, O. M. (2010). Osobystisno-diyal'nisnyy rozvytok studenta-mytnyka v kursy navchal'noyi dystsypliny «Inozemna mova» [Personal and professional development of a customs student in the course of the study discipline "Foreign language"]. *Vykladannya mov u VNZ osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zv'yazky* : zb. nauk. prats' KHNU im. V. N. Karazina. S. 110–116. [in Ukrainian]

7. Tamopol's'kyi, O.B. (2011). Aspektnyy pidkhd do navchannya anhliys'koyi movy dlya spetsial'nykh tsiley u nemovnykh VNZ [Aspect approach to teaching English for special purposes in non-language higher education institutions]. *Visnyk KHNU im. V.N. Karazina*. 18. S. 231–239. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІДА Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: проблеми викладання іноземної мови в сучасному освітньому просторі.

РОЖАК Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: проблеми викладання іноземної мови в сучасному освітньому просторі.

ПОДУФАЛОВА Катерина Юріївна – доктор філософії, викладач англійської мови Комунального закладу «Балтський педагогічний фаховий коледж».

Наукові інтереси: проблеми викладання іноземної мови в сучасному освітньому просторі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BIDA Olena Anatoliivna – Doctor of pedagogical sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Psychology, Teacher, Kindergarten Pedagogy, Educational and Institutional Management Transcarpathian Hungarian Institute. Ferenc Rakoczi II.

Scientific interests: problems of teaching a foreign language in the modern educational space.

ROZHAK Nataliya Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Ivan Franko National University of Lviv.

Scientific interests: problems of teaching a foreign language in the modern educational space.

PODUFALOVA Kateryna Uriivna – PhD, teacher of English at Municipal establishment "Balta pedagogical professional college".

Scientific interests: problems of teaching a foreign language in the modern educational space.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2023 р.